

Millî korunma kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilân : 28/XII/1940 - Sayı : 4698)

No.
3954

Kabul tarihi
25 - XII - 1940

BİRİNCİ MADDE — 18 - I - 1940 tarihli ve 3780 numaralı millî korunma kanununun 5, 6, 11, 14, 16, 18, 19, 21, 26, 30, 31, 32, 33, 36, 43, 44, 47, 50, 53, 59 ve 66 ncı maddeleri aşağıdaki şekilde tadil olunmuştur:

Madde 5 — Koordinasyon heyetinin mesaisini ihzar etmek ve bu kanun hükümlerinin ve İcra Vekilleri Heyetince bu kanuna müsteniden ittihaz olunan kararların tatbikatını takibe müteallik işleri görmek üzere Başvekâlete bağlı Koordinasyon bürosu tesis olunur.

Madde 6 — Bu kanun hükümlerine tevfikân İcra Vekilleri Heyetince ittihaz edilen kararlar alâkalı vekâletler tarafından kendi teşkilâtı ve bu kanuna müsteniden kurulan veya tanzif edilen teşkilât ve müesseseler vasıtasile infaz ve tatbik olunur.

Bu kanunla Hükûmete verilen hizmetlerden bir veya bir kaçını ile meşgul olmak ve bu kanundaki salâhiyetlerle teçhiz edilmek üzere lüzum görülen Devlet teşkilâtında yeni memuriyetler ihdasına Hükûmet salâhiyetlidir.

Vekâletlerin merkez teşkilâtında ihdas olunacak kadrolar tatbik ve derhal Türkiye Büyük Millet Meclisinin tetkik ve tasdikına arz olunur. Bu kadroların maaş ve ücretleri 44 ncü maddedeki bir milyon lira haricinde olmak üzere, 43 ncü maddedeki sermayeden sarfolunur.

Vekâletlerin merkez teşkilâtı haricinde ihdas olunacak vazifelerin ve Koordinasyon bürosunun kadroları İcra Vekilleri Heyeti kararile tatbik edilir.

Halk ve millî müdafaa ihtiyaçlarını temine matuf bilûmum ticarî ve sınaî muameleleri ifa etmek ve Hükûmet tarafından bu kanundaki salâhiyetler dairesinde verilecek diğer işleri görmek üzere İcra Vekilleri Heyeti kararile hükmi şahsiyeti haiz müesseseler ihdas olunabilir. Bu müesseselerin kadroları İcra Vekilleri Heyetince tasdik olunur ve bunlara bu kanunun 43 ncü maddesindeki paradan lüzumlu miktar sermaye tefrik ve tahsis olunabilir.

Bu müesseselerin ve memurlarının halk ile muamele ve münasebetlerinde hususî hukuk hükümleri caridir. Bu müesseselerin sermayeleri ve bütün malları Devlet mallarındandır. Murakabeleri bu kanunun 51 ncü maddesi hükümleri dairesinde yapılır.

Yukarıdaki fıkralarda zikredilen vazife ve işleri İcra Vekilleri Heyeti mevcut müesseselere de verebilir.

İcra Vekilleri Heyeti lüzum göreceği her hangi bir daire veya müesseseyi, bütçe ve teşkilâtına mütedair meri hükümler mahfuz kalmak üzere, tamamen veya kısmen her hangi bir vekâlet veya daire emrine vermeğe salâhiyetlidir.

Bütün daire ve müesseseler işbu kanunun tatbikına mütedair olan karar ve tebliğleri derhal tatbik ve icra etmekle mükelleftirler. Bu kanunun tatbikatında kusuru görülen memur ve müstahdemleri, her hangi bir vekâlet, daire veya müesseseye mensup olursa olsun Başvekil inzibatî cezalardan her hangi birile, tertip gözetmeksizin, cezalandırabilir ve bu cezaları hafifletebilir veya kaldırabilir. Memuriyetten ihraç

cezası müstesna olmak üzere, diğer inzibatî cezalara karşı itiraz olunamaz ve dava açılmaz.

Bu kanuna müsteniden vücade getirilen teşkilât ve müesseseler kadrolarında istihdam edilenlerden fazla mesaisi ve muvaffakiyeti görülenlere 3656 ve 3659 numaralı kanun hükümlerine göre müstahak oldukları maaş veya ücret tutarile tayin edildikleri kadrodaki maaş veya ücret tutarı arasındaki farkı geçmemek şartıyla ve Başvekilin tasvibile kadro tasarrufundan aylık maktu tazminat verilebilir. Şu kadar ki 5 nci ve daha yukarı dereceli kadrolara tayin edileceklere verilecek tazminat müstahak oldukları maaş veya ücret tutarile iki üst derece tutarı arasındaki farkı geçemez.

Her hangi bir dairede tekaüde tâbi maaşlı bir hizmette müstahdem iken yukarıda yazılı daire ve müesseselerin ücret kadrolarına naklolunanların 3656 numaralı kanunun maaşlı memurlar hakkındaki umumî hükümlerine göre almaları icap eden maaş tutarı istihdam edildikleri daire ve müesseselerdeki kadro tahsisatından tesviye olunur. Bunların tekaütlük hakları mahfuz olup buralarda geçen hizmetleri filî hizmet sayılır. Aylıklarından aidat tevkifi suretile tekaüt haklarına malik olan memurlardan bu suretle nakledilecekler hakkında da aynı hüküm tatbik edilir. Şu kadar ki, aylıklarından kesilecek aidatla kendilerini istihdam eden teşkilât ve müesseseler tarafından verilecek muadilleri mensup oldukları tekaüt sandığına yatırılır.

Madde 11 — Hükûmet, sanayi ve maadin müesseselerinin mamullerini ve istihallerini normal maliyetlerine yüzde muayyen bir kâr ilâvesile mubayaa edebilir. Bu malların Hükûmete teslimi mecburidir. Hükûmet bunların satış, tevzi, toplama ve sevk işleriyle iştigal eyliyebilir.

Madde 14 — Hükûmet, halkın ve Millî Müdafaa'nın ihtiyacı olan her nevi maddeleri ve yardımcı malzemeleri değer fiatının tediyesi mukabilinde el koyarak almağa, maksada göre tevzie, satmağa ve ihtiyacı olan müesseselere kârsız vermeğe salâhiyetlidir.

Madde 16 — Hükûmî ve hakikî şahıslar elinde bulunan madenlerden azamî cevher alabilmek ve istihalleri bir elde toplamak maksadile Hükûmet, bunları birleştirerek işletebilir. Bu maddenin tatbiki dolayısıyla işletmeden mahrum kalan maden sahiplerinin devam eden mahrumiyet müddetlerine ait zararları ödenir.

Linyit taharri ruhsatnamesini haiz olanların, imtiyaz kararnamesinin istihsaline ait muameleyi takiple beraber, maadin nizamnamesinin 26 nci maddesinde tayin olunan miktardan fazla dahi linyit ihraç etmelerine müsaade olunabilir.

Madde 18 — Hükûmet bilûmum un fabrikaları ve değirmenlerine ve tebliğ ettiği tedbirleri tatbik etmeyen ve istenilen derecede istihsalde bulunmakta taallül gösteren sanayi ve maadin müesseselerine el koyarak kendisi işletebilir. Bu işletmenin devamı müddetine müessese sahiplerine münasip tazminat verilir.

Madde 19 — Sanayi ve maadin müesseselerile diğer iş yerlerinde fazla çalışmağa Hükûmetçe lüzum görülen hallerde, işlerin mahiyetine ve ihtiyacın derecesine göre, günlük iş saatleri, gündüz ve gece çalışmalarında tatbik edilmek üzere, üçer saate kadar arttırılabilir. İşbu fazla saatlerle çalışmalara ait ücretler İş kanununun 37 nci maddesi mucibince ödenir.

Kadınlar ve 12 yaşından yukarı kız ve erkek çocukların sanayi işlerinde ve 16 yaşından yukarı erkek çocukların maden işlerinde çalışmalarını hakkında 151,

1593 ve 3008 numaralı kanunlarda mevcut tahdidî hükümler Hükûmet kararile tatbik edilmeyebilir.

İşbu kanunun istihdaf ettiği hususlarda Hafta tatili kanunu ile Ulusal bayram ve genel tatiller hakkındaki kanun hükümleri Hükûmet kararile kısmen veya tamamen tatbik olunmayabilir.

İşçilerin en az birer aylık fasıllarla çalıştırıldıkları işlerin gayrisinde işçinin haftada bir gün tatil hakkı ihlâl edilemez.

Madde 21 — Hükûmet, icabında, lüzum gördüğü maddelerin istihlâkini menedebileceği gibi bunların istihlâk şekil ve miktarını da tayin veya tahdit edebilir.

Madde 26 — Hükûmet, halk ve Millî Müdafaa ihtiyaçlarını temin ve ihracatı tanzim veya müstahsili himaye maksadile memleket mahsullerini ve mamullerini mubayaa etmek ve memleket ihtiyacını temin ve ithalâtı tanzim maksadile hariçten mal mubayaa eylemek ve stoklar yapmak ve bunların satış, tevzi, toplama ve sevk işleriyle iştigal etmek salâhiyetlerini haizdir.

Memleket mahsullerinden birinin ihracı Hükûmetçe tahdit veya menedilmesinden dolayı dahilî satış fiyatına düşüklük âruz olursa müstahsili bu yüzden maruz kalacağı zarardan vikaye için Hükûmet, bu mahsulleri ya değer pahasile satın alır veyahut bunların terhini mukabilinde müstahsillere para ikraz edilmesini temin eder.

Madde 30 — Bu kanunun tatbikte bulunduğu müddet zarfında şehir, kasaba, iskele, liman ve istasyonlarda gayrimenkullerin kira bedelleri bu kanunun tatbik mevkiine konmasına takaddüm eden sene zarfındaki son icar mukavelenamesile muayyen olan kira bedellerinden hiç bir suretle fazla olamayacağı gibi mukavele şartlarında da kiracılar aleyhine değişiklik yapılamaz.

Kiraları icar mukavelenamesile muayyen olmayan veya kanunun tatbik mevkiine girmesinden sonra inşa veya tadil edilmiş olan veya müstecir tarafından tahliye edildikten sonra kullanma tarzı değiştirilerek icar olunan gayrimenkullerin kira bedellerinin ne suretle tesbit olunacağını Hükûmet bir kararname ile tayin eder.

İcar mukavelelerinin bileümle hükümlerine müstecirler tarafından riayet edilmek ve icar müddetinin hitamından on beş gün evvel mukavelevi yenilemek şartile işbu kanunun meriyetten kalkmasından üç ay sonraya kadar müstecirler aleyhine tahliye davası mesmu değildir. Ancak mal sahibi gayrimenkulü bizzat mesken olarak kullanmak mecburiyetinde kalırsa icar mukavelesinin hitamında tahliye talebinde bulunabilir.

Kaloriferli binalarda kömür fiyatındaki tahavvüllerin kira bedellerine ini-kâs nisbeti icabı hale göre bir kararname ile tayin olunur.

Bu madde hükümlerinin tatbik olunacağı yerleri Hükûmet tayin ve ilân eder. Bu yerlerde 2490 numaralı kanunun bu maddeye muhalif hükümleri tatbik olunmaz.

Madde 31 — Hükûmet, dahilde lüzum gördüğü maddelerin azamî fiyatlarını, maliyete zammedilebilecek azamî kâr nisbetlerini ve bu maddelerin cinslerini, nevilerini ve vasıflarını tesbit ve tayin edebilir.

Bu suretle tesbit olunan fiyatlar veyahut kâr nisbetleri fevkinde veya cins, nevi veya vasıflara muhalif olarak bir malın satılması veya satışa arz olunması yasaktır.

Keza, sair kanunlar hükümlerine müsteniden mereilerince tesbit olunan fiyatlar

fevkinde bir malın satılması veya satışı arzı da yasaktır.

Toptan, yarı toptan ve perakende ticarete, tacir sıfatını haiz hakikî veya hük-mî şahıslar arasında yapılan alım ve satım muamelelerinde satılan mal için satıcı tarafından fatura verilmesi ve faturaların muayyen bir müddet zarfında satan ve satın alan tarafından muhafaza edilmesi mecburî kılınabileceği gibi, tacir sıfatını haiz müşterinin ticaret için faturasız mal satın alması menedilebilir.

100 kuruştan fazla yapılan alışverişlerde müşterinin talebi üzerine satıcı fatu-ra vermeğe mecburdur.

Keza, tacir sıfatını haiz hakikî veya hük-mî şahıslar arasında yapılan alım ve satım muamelelerinde, bir malın mevcudu bulunmadığı satıcı tarafından beyan edildiği ve alıcı keyfiyeti mübeyyin bir vesika talep eylediği takdirde bu vesikann verilmesi mecburidir.

Gerek bu maddenin ve gerek bu kanunun diğer maddelerinin tatbikatında salâ-hiyetli memurlara, lüzumlu görülen her nevi malûmatın verilmesi ve ticarî defter-lerle her nevi vesikaların gösterilmesi mecburidir.

Madde 32 — Muhik sebep olmaksızın bir malın fazla fiatla satılması veya sa-tışa arzedilmesi yasaktır.

Keza, fazla fiatla satmak kastile mevcut malın satışa arzedilmemesi veya satı-şından imtina olunması veya saklanması veya her hangi bir suretle kaçırılması ve-ya muvazaa yolu ile elden çıkarılması veya piyasada darlık, yahut fiatlarda yük-seklik tevhit edebilecek dercede mahdut ellerde toplanması, her hangi bir madde-nin ticarî teamül haricinde muhtelif ellerden geçirilmesi suretile fiatının yükseltil-mesini istihdaf veya intağ eden zincirleme muameleleri, ticarî teamüle aykırı ola-rak diğer bir malın da satın alınmasını mecburî kılmak suretile satışta bulunul-ması veya malın satışa bu şartla arzedilmesi, bir malı fazla fiatla satmağa matuf sair fiil ve hareketlerde bulunulması ve fiatları yükseltmek kastile propaganda yapılması yasaktır.

Madde 33 — Hükûmet, halk ve millî müdafaa ihtiyacından madut olan her türlü eşyanın konulması için muktazi mahfuz mahalleri ve depoları bu kanunun tatbik mevkiine konduğu seneye tekaddüm eden senedeki icar bedelleri ve icar be-delleri taayyün etmemiş bir yer ise gayrisafî irat mikdarınca tayin edilecek bir kira mukabilinde işgal ve istimal cyleyebilir.

Bu gayrimenkuller icar veya işgal için tahliye ettirildikleri takdirde şağillerin bundan mütevellit masrafları Hükûmetçe tediye olunur.

Madde 36 — Hükûmet her türlü hususî nakil vasıtalarının seyrüseferini tan-zim ve tahdit veya menedebileceği gibi azamî nakil ücretlerini de tayin eder ve bu vasıtaların malzemelerini ve mutad ücretlerini vererek Devletçe lüzum görü-len yerlerde ve hizmetlerde çalıştırabilir; lüzum ve ihtiyaç gördüğü takdirde bu vasıtaları değer pahasını vererek satın alabilir.

Hükûmet, halkın ve Millî müdafaanın ihtiyaçlarını karşılamak maksadile, lü-zumunda, ecnebilere ait deniz nakil vasıtalarını da bu madde hükümleri dairesin-de, rızalarile çalıştırılabilir.

Madde 43 — Bu kanunun derpiş ettiği işlerin icabettireceği tediyeleyer için Hü-kûmet emrine Hazinece elli milyon liraya kadar bir sermaye temin olunur. Mütedavil sermaye ile sabit sermaye ve teşkilât masrafı karşılıkları İcra Vekil-leri Heyeti kararile bu sermayeden tefrik edilir.

Madde 44 — Vekâletlerce bu kanuna müsteniden yapılacak işlerin ve kurula-

çak müesseselerin istilzam ettirdiği paralar İera Vekilleri Heyeti kararile 43 nci maddedeki sermayeden alâkalı vekâlet emrine verilir. Ancak müesseseler haricindeki teşkilâtın ve koordinasyon bürosunun kadro ücretleri ve bilûmum idare masrafları için sarfedilecek miktar senede bir milyon lirayı tecavüz edemez.

Madde 47 — Bu sermaye hesapları ve evrakı müsbitesi Türkiye Cümhuriyeti Ziraat bankasında temerküz ettirilir, veznedarlık işleri de bu banka tarafından yapılır.

Bu kanun hükümleri dairesinde ittihaz olunan kararlara müsteniden yapılan her nevi tediyat ve tahsilât taallûk ettiği vekâlet için açılan hususî hesaplarda gösterilir. Kadro ve idare masrafları ayrıca bir cetvelde irae olunur.

Madde 50 — Bu sermayeden sarfedilecek paralar, muhasebei umumiye ve artırma, eksiltme ve ihale kanunları hükümlerine ve Divanı muhasebatın murakabesine tâbi değildir.

31 nci maddenin son iki fıkrası mucibince verilecek beyanname, yazı ve vesikalar damga resminden ve sair rüsüm ve vergilerinden muaftır.

Madde 53 — Bu kanunun 38 nci maddesi hükmüne riayet etmiyenlerden on liradan yüz liraya kadar ağır para cezası alınır. Tekerrürü halinde yirmi liradan iki yüz liraya kadar ağır para cezasile beraber üç günden bir aya kadar hapis cezası hükmolunur.

Sekizinci maddenin birinci fırsile 24 nci madde hükümlerine riayet etmiyenlerden 25 liradan 250 liraya kadar ağır para cezası alınır. Tekerrürü halinde 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasile birlikte 7 günden bir aya kadar hapis cezası hükmolunur.

29 ncu maddeye muhalif hareket edenlere 7 günden bir aya kadar hapis cezası hükmolunur. Ayrıca tesbit edilen ithal ve ihraç fiatlariyle satışın veya mubayaaının yapıldığı fiatlar arasındaki fark tutarının iki misli, para cezası olarak, tahsil edilir. Bu filin tekerrürü halinde cezalar tazif olunur.

Madde 59 — 31 nci maddenin ikinci ve üçüncü fıkraları ile 32 nci ve 35 nci maddelerde yazılı ihtikâr ve istismar fiillerinden her hangi birini irtikâp edenler hakkında 500 liradan beş bin liraya kadar ağır para cezasile beraber iki seneden beş seneye kadar sürgün cezası hükmolunur ve suç mevzuu olan mal ile beraber bu maldan mütebaki ve mevcut kısmı da tamamen musadere edilir. Ancak, müşteri satıcıya bir para tediye etmiş ise bu para derhal kendisine iade olunur.

31 nci maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarile 32 nci maddede yazılı fiillerin işlenmesinden tevellüt eden veya edebilecek olan zarar, malın yahut temin edilen veya edilmesi kastolunan gayrimuhik menfaatin miktar veya mahiyetine göre, hafif ise 50 liradan 500 liraya kadar ağır para ve 7 günden bir aya kadar hapis cezasile beraber 15 günden iki aya kadar dükkân, mağaza ve ticarethanenin kapatılmasına hükmolunur. Bu fıkroda yazılı fiillerin tekerrürü halinde işbu maddenin birinci fıkrasında yazılı cezalar verilir.

31 nci maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarile 32 nci maddede yazılı fiillerin işlenmesinden tevellüt eden veya edebilecek olan zarar, malın yahut temin edilen veya edilmesi kastolunan gayrimuhik menfaatin miktar veya mahiyetine göre, pek hafif ise 25 liradan 250 liraya kadar ağır para cezasile beraber dükkân, mağaza ve ticarethanenin 7 günden bir aya kadar kapatılmasına hükmolunur. Bu fıkroda yazılı fiillerin tekerrürü halinde, 50 liradan 500 liraya kadar ağır para ve 7 günden bir

aya kadar hapis cezasile beraber dükkân, mağaza ve ticarethanenin 15 günden iki aya kadar kapatılması cezası verilir.

31 nci maddenin 4 ncü, 5 nci, 6 nci ve 7 nci fıkralarında yazılı hükümlere riayet etmeyenler hakkında 25 liradan 250 liraya kadar ağır para cezasile beraber üç günden 15 güne kadar dükkân, mağaza ve ticarethanenin kapatılmasına hükmolunur. Bu fıkrada yazılı muhalefet fiillerinin tekerrürü halinde, 50 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasile beraber 6 günden bir aya kadar dükkân, mağaza ve ticarethanenin kapatılması cezası verilir.

Madde 66 — 56 nci, 59 ncü ve 64 ncü maddelerde yazılı suçlardan dolayı yapılacak olan son tahkikat mevkufen icra edilir.

Şu kadar ki, 59 ncü maddenin 3 ncü ve 4 ncü fıkralarında yazılı hallerde, muhakeme esnasında hâkim, kefaletle tahliye kararı verebilir.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden itibaren meridir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunun hükümlerini tatbika İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

27 kânunuevvel 1940

<i>Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	26 - XII - 1940 ve 1/529
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhur Reisliğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	27 - XII - 1940 ve 4/1171
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları</i>	:	Cilt Sayfa 15 54,118,157:179,179,189:192